Märkning och presentation - Nyckelhålet

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Ta del av hur Nyckelhålet får användas vid märkning av livsmedel och placering i butiker, på hyllkanter, på skyltar och annat. Du hittar också information om näringsdeklaration och Nyckelhålet.

Märkning med Nyckelhålet

Nyckelhålsmärkningen är frivillig. Nyckelhålet kan användas på färdigförpackade livsmedel som uppfyller kriterierna för den relevanta livsmedelsgruppen i bilaga 2 i LIVSFS 2005:9 och annan relevant lagstiftning. Symbolen kan dessutom användas för vissa livsmedel som inte är färdigförpackade.

En livsmedelsföretagare som märker eller presenterar livsmedel med Nyckelhålet ansvarar för att reglerna i LIVSFS 2005:9 och annan relevant livsmedelslagstiftning följs.

Märkning och presentation omfattar bland annat märkning på förpackningar, bilder av förpackningar och skyltar i och utanför butiken. Ansvaret gäller också när Nyckelhålet används i marknadsföring, till exempel i annonser, direktreklam, broschyrer, på internet och i TV.

När livsmedel marknadsförs med Nyckelhålet i till exempel direktreklam och liknande är det viktigt att det är tydligt vilket livsmedel Nyckelhålet hänvisar till. Dessutom ska dessa livsmedel finnas och också vara Nyckelhålsmärkta i butiken.

Generella regler om märkning och presentation av livsmedel finns i förordning (EU) nr 1169/2011, och regler kring användning av närings- och hälsopåståenden finns i förordning (EG) nr 1924/2006.

Nyckelhålet kan användas tillsammans med annan märkning och andra symboler, till exempel ekologisk märkning. Livsmedelsföretagaren ska säkerställa att samtliga krav för Nyckelhålet och för övrig märkning är uppfyllda.

För utformning av Nyckelhålssymbolen, se avsnittet om Nyckelhålets tillämpningsområde och symbol. Se även designmanualen för varumärket Nyckelhålet.

1 § och 1a § - Nyckelhålets tillämpningsområde och symbol

Designmanual för Nyckelhålet - svenska

Närings- och hälsopåståenden

Kontroll av reklam

Nyckelhålet på färdigförpackade livsmedel

Nyckelhålet kan användas på färdigförpackade livsmedel som uppfyller kriterierna för den relevanta livsmedelsgruppen i bilaga 2 i LIVSFS 2005:9. Föreskrifterna omfattar 32 livsmedelsgrupper som kan märkas med Nyckelhålet. För allmänna villkor och kriterier med mera, se tolkningar av paragraferna i Nyckelhålsreglerna.

Tolkningar av paragrafer samt livsmedelsgrupper

Nyckelhålet på livsmedel

Nyckelhålet på livsmedel som inte är färdigförpackade

Vissa livsmedel som inte är färdigförpackade får märkas eller presenteras med Nyckelhålet. För användning av Nyckelhålet på livsmedel som inte är färdigförpackade, se 2 § i LIVSFS 2005:9.

2 – 4 §§ - Villkor för Nyckelhålet

Placering av Nyckelhålet i och utanför butiker

Nyckelhålet kan bara användas i marknadsföring och reklam om produkten som det görs reklam för kan Nyckelhålsmärkas enligt LIVSFS 2005:9.

För de livsmedelsgrupper som kan marknadsföras med Nyckelhålet som ”generisk reklam” är det dock inte krav på att de enskilda produkterna också ska vara märkta med Nyckelhålet. Det gäller för följande livsmedelsgrupper:

- Obearbetade produkter i livsmedelsgrupp 1 – potatis, rotfrukter, baljväxter (utom jordnötter) och andra grönsaker.
- Obearbetade frukter och bär – hela livsmedelsgrupp 2.
- Fiskeriprodukter och levande musslor – hela livsmedelsgrupp 21.

Med generisk reklam menas reklam som görs för en hel livsmedelsgrupp och inte en specifik produkt.

Det är svårt att fastställa generella riktlinjer för alla former av marknadsföring och presentation i butiker. Nedanstående förslag kan användas som riktlinje vid uppsättning av skyltar med Nyckelhålet i butiker. All presentation med Nyckelhålet ska ske på ett tydligt och inte vilseledande sätt.

Man kan ha informationen här som utgångspunkt, men det kan vara särskilda förhållanden i en viss butik som gör att presentationen ändå kan vara vilseledande. Därför är det viktigt att man i varje enskilt fall värderar hur presentationen med Nyckelhålet ska göras i butiken. Kontrollmyndigheten ansvarar för kontroll av att presentationen är tydlig och inte vilseledande.

Det är som utgångspunkt inte vilseledande att använda Nyckelhålet på reklamskyltar utanför butiker. Det kan till exempel vara skyltar med texten ”Titta efter nyckelhålet när du handlar”. Läs också mer i designmanualen för varumärket Nyckelhålet.

Designmanual för Nyckelhålet - svenska

Ett livsmedelsföretag, till exempel en butik, kan inte Nyckelhålsmärkas. Nyckelhålet kan därför inte marknadsföras tillsammans med till exempel företagsloggor som kan göra att konsumenten tror att själva verksamheten är Nyckelhålsmärkt.

Kontroll av reklam

I butiksentréer och gångar

Skyltar med Nyckelhålet kan som utgångspunkt hängas upp i butiksentréer och gångar. Konsumenten kan på det sättet göras uppmärksam på att här kan de köpa Nyckelhålsmärkta livsmedel. Om det finns en tillhörande text på skylten under Nyckelhålet bör texten uppmärksamma konsumenten att titta efter Nyckelhålsmärkta livsmedel.

Det kan vara vilseledande om en text, direkt eller indirekt, kan uppfattas som att alla livsmedel, i en del av butiken eller eventuellt i hela butiken är Nyckelhålsmärkta, om så inte är fallet.

På skyltar, hyllkanter och liknande

Nyckelhålet kan användas vid annan presentation än märkning på det färdigförpackade livsmedlet. Det kan till exempel gälla skyltar, hyllkantsmärkning, annonser och reklam i TV eller reklamerbjudanden. Konsumenten kan på det sättet göras uppmärksam på utbudet av Nyckelhålsmärkta livsmedel. Det färdigförpackade livsmedel som det görs reklam för ska i sig vara märkt med Nyckelhålet.

Hyllor, hyllkanter och liknande i en butiksavdelning kan märkas med Nyckelhålet där det finns Nyckelhålsmärkta livsmedel. Hyllor, hyllkanter och liknande bör som utgångspunkt inte märkas med Nyckelhålet där det finns livsmedel som inte är eller kan märkas med Nyckelhålet.

I fisk-, frukt- och grönsaksavdelningar

Det är som utgångspunkt tillåtet att hänga upp plakat och skyltar med Nyckelhålet över fisk-, frukt- och grönsaksavdelningar (som kan marknadsföras med Nyckelhålet som generisk reklam), även om inte samtliga livsmedel i avdelningen kan märkas med Nyckelhålet. Detta förutsätter dock att konsumenten inte blir vilseledd med hänsyn till vilka av livsmedlen som kan Nyckelhålsmärkas, och vilka som inte kan det. Till exempel kan själva livsmedlet, hyllkanten eller motsvarande i direkt anslutning till själva livsmedlet, märkas med Nyckelhålet.

På övriga avdelningar

Det är större risk att konsumenterna vilseleds om en skyltning med Nyckelhålet används i butiksavdelningar eller sektioner där få eller inga livsmedel kan Nyckelhålsmärkas. Detta kan till exempel gälla godis- eller glassavdelningen. Därför avråds det från marknadsföring med Nyckelhålet på sådana avdelningar.

Näringsdeklaration och Nyckelhålet

För färdigförpackade livsmedel med näringspåstående och/eller hälsopåstående är det obligatoriskt med en näringsdeklaration.

Vissa färdigförpackade livsmedel (till exempel obearbetad frukt och grönsaker) omfattas inte av kravet på näringsdeklaration, om inte verksamheten använder näringspåståenden eller hälsopåståenden på dessa livsmedel. Se artikel 7 i förordning (EG) nr 1924/2006 och bilaga V till förordning (EU) nr 1169/2011. Eftersom Nyckelhålet är en symbolmärkning enligt förordning (EG) nr 1924/2006, så är det obligatoriskt med en näringsdeklaration på samtliga färdigförpackade livsmedel med Nyckelhålet.

Näringsdeklarationen ska vara utformad enligt kraven i förordning (EU) nr 1169/2011. Se artikel 7 i förordning (EG) nr 1924/2006.

För de livsmedel som inte är färdigförpackade och som får märkas med Nyckelhålet, är det inget krav på näringsdeklaration. Se artikel 1.2 i förordning (EG) nr 1924/2006.

Näringsdeklaration

Hur ska näringsdeklarationen anges?

Regler för näringsdeklaration finns i förordning (EU) nr 1169/2011. Enligt förordningen ska de deklarerade värdena i näringsdeklarationen vara genomsnittsvärden.

Hur näringsvärdena får fastställas

De uppgifter som är obligatoriskt att ange i näringsdeklarationen framgår av förordning (EU) nr 1169/2011.

Obligatoriska uppgifter

Det framgår i vilken ordningsföljd som näringsdeklarationen ska skrivas i förordning (EU) nr 1169/2011.

Hur näringsdeklarationen ska presenteras

Tillåtna avvikelser för näringsvärden

Värdena i näringsdeklarationen ska vara korrekta. Märkning av livsmedel får inte vilseleda konsumenter exempelvis vad gäller dess sammansättning och egenskaper. Näringsinnehållet i livsmedel kan variera på grund av naturliga variationer och det kan också påverkas av framställningsmetoder och annat. Det är därför svårt att deklarera ett 100 % korrekt näringsvärde.

Det faktiska näringsinnehållet bör dock inte avvika väsentligt från det deklarerade innehållet, då det annars riskerar att vilseleda konsumenten.

EU-kommissionen har tagit fram två vägledningar för behöriga myndigheter som kontrollerar hur näringsdeklarationen stämmer överens med lagstiftningen. Vägledningarna kan även användas av livsmedelsföretagare.

Den ena vägledningen handlar om hur mycket de deklarerade värdena i näringsdeklarationen får avvika från de analyserade värdena. Se ”Vägledning för behöriga myndigheter, vid kontroll av överensstämmelse med EU:s lagstiftning av tillåtna avvikelser för näringsvärden som deklareras på etiketten” (på svenska)”.

Den andra vägledningen handlar om vilken analysmetod som ska användas för att ange fiberinnehåll i näringsdeklarationen. Se ”Kommissionens vägledning för kontrollmyndigheter om analysmetoder för bestämning av fiberinnehåll” (på engelska).

Vägledningar och information från EU-kommissionen - Näringsdeklaration

Översiktstabell med olika toleransvärden - EU-kommissionen

Hur mycket får näringsdeklarationen avvika?

Villkoren i bilaga 2 i LIVSFS 2005:9 för fett, mättat fett, sockerarter och salt är att betrakta som maximumvärden och villkoren för fiber som minimivärden. Detta innebär att maximumvärdena i bilagan inte får överskridas, och minimivärden får inte underskridas, med undantag för mätosäkerheten.

Exempel:

Det framgår av bilaga 2 i LIVSFS 2005:9 att yoghurt (livsmedelsgrupp 12 a) högst får innehålla 1,5 g fett per 100 g. Enligt kommissionens vägledning får det, när ett analysprov tas i kontrollen, finnas högst 1,5 g fett per 100 g + mätosäkerheten. Se ”Vägledning för behöriga myndigheter, vid kontroll av överensstämmelse med EU:s lagstiftning av tillåtna avvikelser för näringsvärden som deklareras på etiketten”.

Innan sanktioner vidtas ska en bedömning av den bristande efterlevnaden göras i varje enskilt fall. Kommissionens vägledning (se rutan ovan) innehåller en lista med exempel på faktorer som bör beaktas före beslut om åtgärder vidtas. Det framgår av vägledningen att det till exempel bör tas hänsyn till näringsämnets karaktär, produkthomogenitet och eventuellt naturligt stor variation av näringsämnet (till exempel årstidsbetingade). Observera att listan med exempel inte är uttömmande.

Senast uppdaterad 31 oktober 2024 Ansvarig grupp ROR_HLK